

Om att ansöka om god man/förvaltare för gamla och/eller sjuka/funktionshindrade personer

Enligt föräldrabalkens 11 kap 4 och 7 §§ kan godmanskaps eller förvaltarskap anordnas för personer som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande behöver hjälp att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom och/eller sörja för sin person.

Denna information gäller dig som avser att ansöka om god man eller förvaltare eller anmäla behov av sådan för annan person.

Godmanskaps enligt 11 kap 4 § föräldrabalken

11 kap 4 § föräldrabalken lyder:

”Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att *bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person*, skall rätten, *om det behövs*, besluta att anordna godmanskaps för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskaps skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.”

De tre ”delar” som ett godmanskaps kan omfatta är alltså bevaka rätt, förvalta egendom samt sörja för person.

På blanketten efterfrågas en mer detaljerad beskrivning av vilka åtgärder personen i fråga behöver hjälp med vad gäller ekonomiska, rättsliga eller personliga angelägenheter. De uppgifter som då efterfrågas ska anknyta till nedanstående ”delar” av ett godmanskaps.

Nedan följer en kort beskrivning av uppdragets tre delar:

Bevaka rätt – rättsliga åtgärder

Uppgiften att bevaka rätt innebär att företräda huvudmannen och tillvarata huvudmannens intressen i olika situationer. Det kan exempelvis röra sig om att ansökningar till myndigheter som ansökan om stöd och service enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, ansökan om bostadsbidrag med mera. Det kan även innebära att företräda huvudmannen vid avveckling av bostad, vid kontakter med fordringsägare, vid upprättande av avbetalningsavtal, vid ansökan om skuldsanering, vid ärende i hyresnämnd samt vid överklagande av beslut med mera.

*Det är vanligt förekommande att behovet av god man gäller endast att bevaka en persons rätt i samband med avveckling av bostad/försäljning med mera I sådant fall kan god man förordnas enligt ovanstående lagrum 11 kap 4 § föräldrabalken. Det är då viktigt att det anges i ansökan att godmanskaps gäller **endast** denna åtgärd och att behoven i övrigt kan tillgodoses på annat sätt.*

Förvalta egendom

Uppgiften att förvalta egendom innebär att ta hand om huvudmannens ekonomi, både vardagsekonomin och tillgångar i form av värdepapper. Det handlar dels om vardagsekonomin dels om förvaltningen av eventuella tillgångar i form av exempelvis bankmedel, aktier, fonder, fastighet och bostadsrätt.

Sörja för person

Uppgiften varierar från fall till fall men syftet är att se till att huvudmannen har ett bra boende, får en god omvårdnad och ges goda levnadsvillkor.

Nuvarande situation

Det är viktigt att det framgår av ansökan/anmälan hur den enskildes ekonomi tas hand om i dagsläget. Om det är den enskilde själv som sköter betalning av räkningar med mera eller om någon anhörig eller annan utomstående tar hand om ekonomin, ska det anges varför detta inte kan fortsätta. Om en anhörig sköter ekonomin men på grund av hög ålder eller sviktande hälsa inte längre orkar fortsätta med det ska det undersökas om den dagliga skötseln av ekonomin kan tillgodoses genom bankens försorg, till exempel genom att sätta räkningar och andra utgifter på autogiro.

Godmanskap – endast om det behövs

Tingsrätten anordnar godmanskap enligt 11 kap 4 § föräldrabalken. Som framgår av lagrummet ska tingsrätten anordna godmanskap endast *om det behövs*.

Denna formulering är ett uttryck för principen omed merainsta ingripande åtgärd. Principen medför att godmanskap kan anordnas endast om den enskildes behov inte kan lösas på något annat sätt. Detta betyder att även om den enskilde på grund av sitt hälsotillstånd är i behov av hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person får inte godmanskap anordnas om hjälpen i det enskilda fallet kan ges på ett mindre ingripande sätt. Av förarbetena (prop. 1974:142 s. 121) uttrycks att godmanskap ska anordnas "endast när så erfordras" och inte "då den enskildes hjälpbehov kan bli tillfredsställande uppfyllt på annat sätt".

På blanketten för ansökan/anmälan om god man ska ett flertal frågor besvaras gällande vad som gjorts för att försöka tillgodose den enskildes behov på ett mindre ingripande sätt än genom godmanskap.

Det som menas med "annat mindre ingripande sätt" är förutom hjälp från anhörig, fullmakter av olika slag till exempel för ekonomi, rättighetsbevakning med mera, anlitan av banks förvaltningsavdelning, juridiskt ombud, socialtjänstens egnamedelsförvaltning, bistånd enligt socialtjänsten med mera

För att ett godmanskap ska anordnas fordras följande utredning och kompletterande handlingar till ansökan/anmälan:

- Läkarintyg på Socialstyrelsens blankett SoSB 76322 2007-01 pee.

- Social utredning skriven av biståndshandläggare, kurator, sjuksköterska eller annan myndighetsperson med god kännedom om den enskildes ekonomi. Av utredningen ska framgå den enskildes ekonomiska och sociala situation samt de övriga uppgifter som kan vara till vägledning för tingsrättens bedömning av om den enskilde behöver god man.
- Den enskildes skriftliga samtycke (behövs ej om ansökan undertecknats av den enskilde).
- Åtagande från föreslagen god man. (Om god man inte har kontaktats kan överförmyndarnämnden rekrytera lämplig god man för uppdraget.)
- Yttranden från anhöriga (det vill säga deras inställning till att god man förordnas). Med anhöriga avses make/maka, sambo, barn, barnbarn eller andra nära släktingar. Om den enskilde själv har ansökt om godmanskap eller samtyckt till detta och enligt läkarintyg förstår vad saken gäller behöver inte yttranden från anhöriga bifogas.

Samtycke till godmanskap – arvode till god man

En god man/förvaltare har rätt till ett skäligt arvode för sitt uppdrag och rätt till ersättning för de kostnader som varit påkallade för uppdragets utförande.

Huvudregeln är att den som har god man också ska betala arvode för detta. Detta samtycker den enskilde till i samband med ansökan om god man. Endast under vissa förutsättningar kan kommunen stå för arvodet. Det rör sig om situationer där den enskilde har låga inkomster eller tillgångar till ett värde av mindre än två gånger basbeloppet.

Överförmyndarnämnden fattar beslut om arvode efter att årsräkningen som gode mannen ska lämna in varje år för den 1 mars har granskats.

Förvalterskap – en ingripande åtgärd

Enligt 11 kap 7 § föräldrabalken kan förvalterskap anordnas för en person som på grund av sjukdom, psykiskt störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande är **ur stånd** att vårda sig själv eller sin egendom.

Förvalterskapet ersatte 1988 den tidigare omyndigförklaringen. Den huvudsakliga skillnaden mellan förvalterskap och omyndigförklaring är att ett förvalterskap är betydligt mer flexibelt i dess utformning och kan anpassas till den enskildes behov i varje enskilt fall.

Förvalterskap kan bara anordnas om den enskildes hjälpbehov inte kan tillgodoses på något mindre ingripande sätt, som till exempel genom godmanskap eller fullmakt. Om ansökan/anmälan gäller förvalterskap behöver utförliga uppgifter lämnas om varför personens behov inte kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt. Om inte utrymmen räcker till kan du använda bilagor.

Ett förvalterskap medför att förvaltaren får full bestämmanderätt över den enskildes egendom. Förvaltaren företräder också personen i fråga i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget. Den som har förvaltare förlorar alltså sin rättshandlingsförmåga, det vill säga förmågan/behörigheten att sluta avtal med mera. Även om en person har förvaltare omfattas normalt inte förvaltarens uppdrag av den inkomst som personen får från eget arbete eller avkastningen från den egendomen.

Likaså omfattas inte vad personen efter att förvaltare förordnats får genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande. Tingsrätten kan dock besluta att förvaltarskapet ska omfatta även dessa inkomster och tillgångar.

Liksom godmanskap kan ett förvaltarskap avse att bevaka den enskildes rätt, förvalta hans/hennes egendom och/eller sörja för hans/hennes person.

För att ett förvaltarskap ska anordnas fordras följande utredning och kompletterande handlingar till ansökan/anmälan:

- Läkarintyg på Socialstyrelsens blankett SoSB 76332 2005-12 pee.
- Social utredning skriven av biståndshandläggare, kurator, sjuksköterska eller annan myndighetsperson med god kännedom om den enskildes ekonomi. Av utredningen ska framgå på vilka grunder den enskilde kan anses ur stånd att vårda sig själv och/eller sin egendom. Det ska särskilt betonas varför utredaren anser att det finns en påtaglig risk för att den enskildes ekonomi raderas om den enskilde inte förordnas en förvaltare.
- Yttranden från anhöriga (det vill säga deras inställning till att förvaltare förordnas). Med anhöriga avses make/maka, sambo, barn, barnbarn eller andra nära släktingar.

Vem kan ansöka om god man/förvaltare? Vem kan anmäla?

Ansökan om förordnande av god man eller förvaltare får göras av den som ansökningen avser, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar. Ansökan om anordnande av godmanskap enligt eller förvaltarskap får också göras av överförmyndarnämnden. Om en god man förordnats har denne även i egenskap av god man behörighet att ansöka om förvaltarskap.

Om handlingar om anordnande av godmanskap kommer in från annan än ovanstående personer betraktas dessa som en anmälan om behov av god man eller förvaltare. Vem som helst kan alltså anmäla ett behov till överförmyndarnämnden.

Överförmyndarnämndens handläggning

När ansökan eller anmälan inkommit till överförmyndarnämnden granskas de inkomna handlingarna och avgörs om eventuella kompletteringar behöver göras. Generellt kan sägas att ju fler handlingar av de ovanstående som bifogas ansökan/anmälan desto kortare handläggningstid behövs på överförmyndarnämnden. Överförmyndarnämnden avgör om det finns ett behov av god man eller förvaltare och skickar sedan ansökan till tingsrätten, som fattar beslut i frågan. Om överförmyndarnämnden anser att god man inte behövs då behoven kan tillgodoses på annat mindre ingripande sätt skickas ansökan med ett avstyrkande till tingsrätten. Om ingen ansökan inkommit utan endast anmälan, avskrivs ärendet om behov av god man/förvaltare inte ansetts finnas.

Tingsrätten fattar beslut

Godmanskap eller förvaltarskap som beskrivits ovan beslutas av tingsrätten. Samtidigt förordnar tingsrätten en god man eller förvaltare med alla eller något/några av de uppgifter som beskrivits ovan (bevaka rätt, förvalta egendom och/eller sörja för person). Beslutet kan överklagas.